

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินงานจำหน่ายหนังสือออกของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาในเรื่องดังนี้

1. นโยบายการจำหน่ายหนังสือออกเกี่ยวกับ ผู้กำหนดนโยบาย ลักษณะของนโยบาย รายละเอียดของนโยบายด้านประเภทสิ่งพิมพ์ ระยะเวลาที่ปฏิบัติ ผู้ปฏิบัติงาน
2. หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาคัดเลือกหนังสือเพื่อจำหน่ายออก
3. วิธีการจำหน่ายหนังสือออกที่ห้องสมุด เลือกใช้ปฏิบัติ

ตัวแปรที่เกี่ยวข้อง

ตัวแปรที่เกี่ยวข้องในงานวิจัยนี้ ประกอบด้วย

1. นโยบายการจำหน่ายหนังสือออก ได้แก่
 - เหตุผลในการกำหนดนโยบายการจำหน่ายหนังสือออก
 - ผู้กำหนดนโยบาย เช่น ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษา ผู้บริหารห้องสมุด คณะกรรมการบริหารห้องสมุด คณะกรรมการจำหน่ายหนังสือออก ผู้บริหารงานจำหน่ายหนังสือออก
 - ลักษณะของนโยบาย ได้แก่ การปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษร หรือไม่ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษร
 - ประเภทสิ่งพิมพ์ ได้แก่ หนังสือทั่วไป หนังสืออ้างอิง วิทยานิพนธ์ ฯลฯ
 - ระยะเวลาของการปฏิบัติงาน ได้แก่ ปฏิบัติต่อเนื่องเป็นประจำ ปฏิบัติเป็นครั้งคราว ปฏิบัติในงานประจำ
 - ผู้ปฏิบัติงาน ได้แก่ คณะกรรมการจำหน่ายหนังสือออก ผู้ปฏิบัติงานจำหน่ายหนังสือออกที่รับผิดชอบโดยเฉพาะ

2. หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาคัดเลือกหนังสือเพื่อจำหน่ายออก ประกอบด้วย

2.1 หลักเกณฑ์เชิงปริมาณ ประกอบด้วย

- สภาพตัวเล่ม เช่น ความชำรุด ฉับซ้ำจำนวนมาก การพิมพ์ไม่ดี

สูญหาย

- อายุ เช่น การพิจารณาปีที่จัดทำเข้ามา ปีที่พิมพ์

- การใช้ เช่น การพิจารณาช่วงระยะเวลาที่หนังสือถูกยืมครั้งสุดท้าย

ช่วงระยะเวลาที่หนังสืออยู่บนชั้นหนังสือ

2.2 หลักเกณฑ์เชิงคุณภาพ ประกอบด้วย

- เนื้อหา เช่น ความล้าสมัย เนื้อหาไม่ตรงกับสาขาวิชาที่มีการเรียนการสอน ไม่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ มีฉบับพิมพ์ครั้งใหม่ มีหนังสืออื่นที่เหมาะสมกว่าในสาขาวิชาเดียวกัน ไม่มีการอ้างอิง ไม่ปรากฏในรายชื่อที่เป็นหนังสือหลักของสาขาวิชา

- ภาษา เช่น เป็นภาษาที่ไม่มีการเรียนการสอนในสถาบัน เป็นภาษาที่มี

ผู้ใช้น้อย

2.3 หลักเกณฑ์อื่น ๆ เช่น ทิศทางและแผนพัฒนาของห้องสมุด หลักสูตรและรายวิชาที่เปิดใหม่ในสถาบัน ตลาดหนังสือ

3. วิธีการจำหน่ายหนังสือออก ได้แก่ ย้ายเก็บในระบบชั้นปิดภายในอาคารห้องสมุด ย้ายเก็บในระบบชั้นปิดภายนอกอาคารห้องสมุด เปลี่ยนรูปเป็นวัสดุย่อยส่วน โอนให้ห้องสมุดสาขา บริจาคให้ห้องสมุดอื่น ขาย ทำลาย

การวิจัยนี้ศึกษาการดำเนินงานจำหน่ายหนังสือออกของสิ่งพิมพ์ประเภทหนังสือทั่วไป หนังสืออ้างอิง และวิทยานิพนธ์ ของห้องสมุดกลางสถาบันอุดมศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 27 แห่ง โดยได้รายชื่อสถาบันอุดมศึกษาจากรายงานประจำปีของทบวงมหาวิทยาลัย ประจำปี 2536 ดังต่อไปนี้ (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2536)

ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยภาครัฐ จำนวน 12 แห่ง ได้แก่

1. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. สถาบันวิทยบริการ. หอสมุดกลาง
2. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. สำนักหอสมุด
3. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. สำนักหอสมุด

4. มหาวิทยาลัยมหิดล. สำนักหอสมุด
5. มหาวิทยาลัยรามคำแหง. สำนักหอสมุดกลาง
6. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. สำนักหอสมุดกลาง
7. มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตวังท่าพระ. หอสมุด
8. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. สำนักบรรณสารสนเทศ
9. สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าคุณทหารลาดกระบัง. สำนักหอสมุดกลาง
10. สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า ธนบุรี. สำนักหอสมุดและบรรณสารสนเทศ
11. สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า พระนครเหนือ. สำนักหอสมุดกลาง
12. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. สำนักบรรณสารการพัฒนา

ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยภาคเอกชน จำนวน 15 แห่ง ได้แก่

1. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ. สำนักหอสมุด
2. มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต. ห้องสมุด
3. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. หอสมุดและศูนย์สนเทศ
4. มหาวิทยาลัยรังสิต. สำนักหอสมุด
5. มหาวิทยาลัยศรีปทุม. สำนักหอสมุด
6. มหาวิทยาลัยสยาม. สำนักหอสมุด
7. มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย. สำนักหอสมุด
8. มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ. ศูนย์บรรณสารสนเทศ
9. มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ. สำนักหอสมุดกลาง
10. มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์. สำนักหอสมุด
11. วิทยาลัยคริสเตียน. ห้องสมุด
12. วิทยาลัยเซนต์จอห์น. ห้องสมุด
13. วิทยาลัยพยาบาลเซนต์หลุยส์. ห้องสมุด
14. วิทยาลัยมิชชั่น. ห้องสมุด
15. สถาบันเทคโนโลยีสังคม (เกริก). สำนักหอสมุด

ประชากรที่เกี่ยวข้อง

ประชากรที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้ประกอบด้วย ผู้บริหารห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ดังกล่าวข้างต้น จำนวน 27 คน และผู้ปฏิบัติงาน/ผู้รับผิดชอบงานจำหน่ายหนังสือออกของห้องสมุด สถาบันอุดมศึกษา จำนวน 27 คน รวมประชากรที่เกี่ยวข้องทั้งสิ้น 54 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลของงานวิจัยนี้ ใช้วิธีการสัมภาษณ์ ซึ่งผู้วิจัยได้จัดทำคำถาม เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ โดยจัดทำเป็น 2 ชุด ดังนี้

ชุดที่ 1 คำถามสำหรับผู้บริหารห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ประกอบด้วยคำถาม 11 ข้อ เป็นคำถาม เกี่ยวกับนโยบายการจำหน่ายหนังสือออก ดังนี้

1. คำถามเกี่ยวกับการปฏิบัติงานจำหน่ายหนังสือออกของห้องสมุด ประกอบด้วยคำถาม 2 ข้อ ได้แก่ การมีนโยบายการปฏิบัติงานจำหน่ายหนังสือออก และสาเหตุที่ห้องสมุดมีการดำเนินงานจำหน่ายหนังสือออก
2. คำถามเกี่ยวกับลักษณะนโยบาย ประกอบด้วยคำถาม 2 ข้อ ได้แก่ การที่นโยบายการจำหน่ายหนังสือปรากฏหรือไม่ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษร และปรากฏเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายรวมหรือนโยบายเฉพาะด้านของห้องสมุด
3. คำถามเกี่ยวกับแนวทางที่ใช้ในการกำหนดนโยบายการจำหน่ายหนังสือออก ประกอบด้วยคำถาม 2 ข้อ ได้แก่ แนวทางและระเบียบกฎเกณฑ์ที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการกำหนดนโยบายการจำหน่ายหนังสือออก
4. คำถามเกี่ยวกับผู้กำหนดนโยบายการจำหน่ายหนังสือออก ประกอบด้วยคำถาม 1 ข้อ
5. คำถามเกี่ยวกับรายละเอียดของนโยบาย ประกอบด้วยคำถาม 4 ข้อ ได้แก่ ประเภททรัพยากรสารสนเทศที่กำหนดเป็นนโยบายการจำหน่ายหนังสือออก ระยะเวลาการปฏิบัติงานจำหน่ายหนังสือออก หน่วยงานที่รับผิดชอบการจำหน่ายหนังสือออก และผู้ปฏิบัติงานจำหน่ายหนังสือออก

ข้อที่ 2 คำถามสำหรับผู้ปฏิบัติงาน/ผู้รับผิดชอบงานจำหน่ายหนังสือออก เป็นคำถามเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ที่ใช้พิจารณาคัดเลือกหนังสือเพื่อจำหน่ายออก และวิธีการจำหน่ายหนังสือออกที่ห้องสมุดเลือกใช้ปฏิบัติ ประกอบด้วยคำถาม 4 ตอน รวมทั้งสิ้น 12 ข้อ ดังนี้

ตอนที่ 1 การปฏิบัติงานจำหน่ายหนังสือออก สำหรับห้องสมุดที่ไม่มีนโยบายการจำหน่ายหนังสือออก โดยให้ห้องสมุดที่ไม่มีนโยบายแต่มีการปฏิบัติงานจำหน่ายหนังสือออกตอบเท่านั้น (สำหรับห้องสมุดที่มีนโยบายการจำหน่ายหนังสือออกได้ตามในคำถามชุดที่ 1 แล้ว) ประกอบด้วยคำถาม 3 ข้อ เกี่ยวกับทรัพยากรสารสนเทศที่มีการจำหน่ายออก ระยะเวลาในการจำหน่ายหนังสือออก และผู้ปฏิบัติงานจำหน่ายหนังสือออก

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การคัดเลือกหนังสือเพื่อจำหน่ายออก ประกอบด้วยคำถาม 4 ข้อ ซึ่งแยกได้ดังนี้

1. คำถามเกี่ยวกับแนวทางที่ใช้ในการคัดเลือกหนังสือเพื่อจำหน่ายออก ประกอบด้วยคำถาม 1 ข้อ
2. คำถามเกี่ยวกับลักษณะหลักเกณฑ์ เป็นหลักเกณฑ์การคัดเลือกทรัพยากรสารสนเทศทุกประเภท หรือเฉพาะทรัพยากรสารสนเทศแต่ละประเภท ประกอบด้วยคำถาม 1 ข้อ
3. คำถามเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การคัดเลือกหนังสือเพื่อจำหน่ายออก ประกอบด้วยคำถาม 2 ข้อ ได้แก่ หลักเกณฑ์การคัดเลือกหนังสือเพื่อจำหน่ายออกรวมทั้งทรัพยากรสารสนเทศ โดยพิจารณา สภาพตัวเล่ม อายุ การใช้ เนื้อหา และภาษา และหลักเกณฑ์การคัดเลือกหนังสือเพื่อจำหน่ายออกเฉพาะสำหรับทรัพยากรสารสนเทศแต่ละประเภท ซึ่งจำแนกเป็นหนังสือทั่วไป หนังสืออ้างอิง และวิทยานิพนธ์ โดยพิจารณา สภาพตัวเล่ม อายุ การใช้ เนื้อหา และภาษา

ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับวิธีการจำหน่ายหนังสือออกที่ห้องสมุดเลือกใช้ปฏิบัติ ประกอบด้วยคำถาม 4 ข้อ ซึ่งแยกได้ดังนี้

1. คำถามเกี่ยวกับกฎ ระเบียบ ที่ใช้เป็นกรอบในการกำหนดวิธีการจำหน่ายหนังสือออก ประกอบด้วยคำถาม 1 ข้อ
2. คำถามเกี่ยวกับลักษณะวิธีการจำหน่ายหนังสือออกว่าเป็นวิธีการจำหน่ายหนังสือออกรวม หรือสำหรับทรัพยากรสารสนเทศแต่ละประเภท ประกอบด้วยคำถาม 1 ข้อ

3. คำถามเกี่ยวกับวิธีการจำหน่ายหนังสือออกที่ห้องสมุดเลือกใช้ปฏิบัติ ประกอบด้วยคำถาม 2 ข้อ ได้แก่ วิธีการจำหน่ายหนังสือออกรวมสำหรับทรัพยากรสารสนเทศทุกประเภท และวิธีการจำหน่ายหนังสือออกเฉพาะสำหรับทรัพยากรสารสนเทศแต่ละประเภท ซึ่งจำแนกเป็น หนังสือทั่วไป หนังสืออ้างอิง วิทยานิพนธ์

ตอนที่ 4 คำถามเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานจำหน่ายหนังสือออก ซึ่งมีปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวกับนโยบาย/หลักเกณฑ์ 3 เรื่อง เกี่ยวกับหน่วยงาน/ผู้รับผิดชอบ 4 เรื่อง เกี่ยวกับการดำเนินงาน 3 เรื่อง

เมื่อสร้างแบบสัมภาษณ์เสร็จแล้ว ได้นำไปทดสอบกับห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาที่เป็นประชากรจริง จำนวน 2 แห่ง โดยเป็นห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาภาครัฐ 1 แห่ง และห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาภาคเอกชน 1 แห่ง จึงเท่ากับทดสอบกับผู้บริหาร 2 คน และบรรณารักษ์ ผู้ปฏิบัติงาน 2 คน จริง เมื่อวันที่ 16 ธันวาคม 2537 และวันที่ 20 ธันวาคม 2537 ตามลำดับ

จากการทดสอบแบบสัมภาษณ์ ได้พบข้อบกพร่องเกี่ยวกับคำถามหลักเกณฑ์การคัดเลือกหนังสือเพื่อจำหน่ายออกโดยใช้สภาพตัวเล่มเป็นเกณฑ์ ตอนแรกได้ให้ลักษณะสภาพตัวเล่มและเรียงลำดับไว้คือ หนังสือชำรุด หนังสือมีฉบับซ้ำจำนวนมากกว่า...เล่ม การพิมพ์ไม่ดี หนังสือไม่ครบชุด หนังสือสูญหาย เพื่อความเหมาะสมให้ลักษณะสภาพตัวเล่มที่มีรูปแบบเดียวกันได้อยู่ใกล้เคียงกัน จึงได้เรียงลำดับลักษณะสภาพตัวเล่มใหม่ คือ หนังสือชำรุด หนังสือไม่ครบชุด หนังสือสูญหาย มีฉบับซ้ำจำนวนมากกว่า...เล่ม การพิมพ์ไม่ดี

แบบเก็บข้อมูลที่ได้รับการแก้ไขปรับปรุงแล้ว ประกอบด้วย

1. จดหมายนำเพื่อขอเข้าสัมภาษณ์ผู้บริหารห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา และผู้ปฏิบัติงาน/ผู้รับผิดชอบงานจำหน่ายหนังสือออก (ดูภาคผนวก ก)
2. เครื่องมือเก็บข้อมูลการจำหน่ายหนังสือออก ประกอบด้วย 2 ชุด (ดูภาคผนวก ข) ดังนี้
 - 2.1 แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้บริหารห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา เป็นคำถามเกี่ยวกับการปฏิบัติงานจำหน่ายหนังสือออก (2 คำถาม) ลักษณะนโยบายการจำหน่ายหนังสือออก (2 คำถาม) แนวทางที่ใช้ในการกำหนดนโยบายการจำหน่ายหนังสือออก (2 คำถาม) ผู้กำหนดนโยบายการจำหน่ายหนังสือออก (1 คำถาม) รายละเอียดของนโยบาย ได้แก่ ประเภททรัพยากรสารสนเทศที่มีการจำหน่ายออก ระยะเวลาการปฏิบัติงานจำหน่ายหนังสือออก หน่วยงานที่รับผิดชอบการจำหน่ายหนังสือออก และผู้ปฏิบัติงานจำหน่ายหนังสือออก (4 คำถาม)

2.2 แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้ปฏิบัติงาน/ผู้รับผิดชอบงานจำหน่ายหนังสือออก
 คำถามแบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ ตอนที่ 1 การปฏิบัติงานจำหน่ายหนังสือออกสำหรับห้องสมุดที่
 ไม่มีนโยบายการจำหน่ายหนังสือออก (3 คำถาม) ตอนที่ 2 หลักเกณฑ์การคัดเลือกหนังสือเพื่อ
 จำหน่ายออก (4 คำถาม) ตอนที่ 3 วิธีการจำหน่ายหนังสือออกที่ห้องสมุดเลือกใช้ปฏิบัติ (4
 คำถาม) ตอนที่ 4 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานจำหน่ายหนังสือออก ซึ่งเกี่ยวกับนโยบาย/
 หลักเกณฑ์ 3 เรื่อง หน่วยงาน/ผู้รับผิดชอบ 4 เรื่อง และการดำเนินงาน 3 เรื่อง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้วิธีสัมภาษณ์ตามคำถามจากแบบสัมภาษณ์ โดยสัมภาษณ์
 ผู้บริหารห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา และผู้ปฏิบัติงาน/ผู้รับผิดชอบงานจำหน่ายหนังสือออกของห้องสมุด
 สถาบันอุดมศึกษา 27 แห่ง จำนวนประชากร 36 คน ประกอบด้วย

1. ผู้บริหารห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาหรือผู้ที่ได้รับ		
มอบหมายจากผู้บริหารห้องสมุด	23	คน
2. ผู้ปฏิบัติงาน/ผู้รับผิดชอบงานจำหน่ายหนังสือออก	13	คน
รวม	36	คน

ประชากรที่เป็นผู้บริหารห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งเดิมกำหนดไว้ 27 คน ปรากฏว่า
 ผู้บริหาร 23 คน เป็นผู้ให้ข้อมูลในส่วนนโยบายการจำหน่ายหนังสือออก และอีก 4 คน ได้มอบหมาย
 ให้ผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับงานจำหน่ายหนังสือออกเป็นผู้ให้ข้อมูลแทน

ส่วนประชากรที่เป็นผู้ปฏิบัติงาน/ผู้รับผิดชอบงานจำหน่ายหนังสือออก ซึ่งกำหนดไว้
 27 คน ผู้ปฏิบัติงาน/ผู้รับผิดชอบงานจำหน่ายหนังสือออก 13 คน และผู้บริหารห้องสมุดสถาบัน
 อุดมศึกษาอีก 14 คน เป็นผู้ให้ข้อมูลในส่วนของกรปฏิบัติงาน ดังสรุปข้างล่างนี้

ข้อมูลนโยบาย

ผู้บริหาร 23 คน ตอบเอง

ผู้บริหาร 4 คน มอบให้ผู้ปฏิบัติงานตอบ

ข้อมูลการปฏิบัติงาน

ผู้บริหาร 14 คน ตอบเอง

ผู้ปฏิบัติงาน 13 คน ตอบเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ นำมาวิเคราะห์โดยใช้ สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้นำเสนอในบทที่ 4

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย